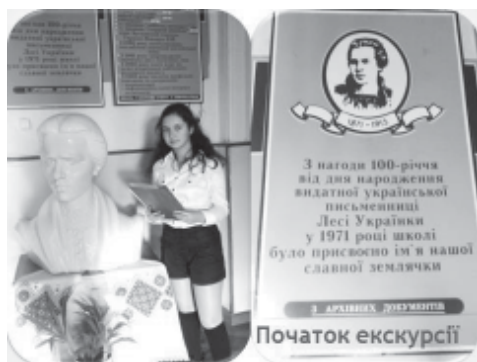

УДК 37.0:069 (477.82)

Т. Я. Ярош,
 учитель української мови та літератури Ковельської спеціалізованої школи І–ІІІ ст. № 3
 ім. Лесі Українки Ковельської міської ради Волинської області

Шкільний віртуальний музей Лесі Українки: сучасний погляд у минуле *

Представлено екскурсію шкільним віртуальним музеєм Лесі Українки. Зроблено спробу розглянути методичні аспекти застосування віртуальної екскурсії вчителями в навчально-виховному процесі. Запропоновано нові способи перегляду експонатів у віртуальній галереї.

Ключові слова: музей, віртуальний музей, Леся Українка.
Yarosh T. Ya. Lesia Ukrainka Virtual School Museum: Modern View into the Past.

The tour of Lesia Ukrainka Virtual School Museum is presented. The attempt to consider all the methodological aspects of the use of a virtual tour by teachers in educational process was made. New methods of viewing of exhibits in the virtual gallery were suggested.

Key words: museum, virtual museum, Lesia Ukrainka.

Постановка питання. У багатьох школах, гімназіях є музеї, для створення яких докладено багато старань, але через малий простір вони бувають недостатньо затребувані. Формат віртуального музею може стати виходом із ситуації.

Мета статті – описати досвід шкільного віртуального музею, що міг би правити за приклад для інших.

Виклад основного матеріалу.

Є люди, як свічки, –

Згорають і відходять в небуття.

Є люди, як зірки, –

Горять – і світять все життя.

Саме такими словами розпочинається екскурсія шкільним літературним музеєм Лесі Українки. Гостям нашої школи екскурсоводи можуть запропонувати два види екскурсії – реальну, з відвідуванням музейної кімнати, яка на жаль, не може вмістити велику кількість відвідувачів, і віртуальну, яка дозволяє ознайомитися з експонатами із будь-якого місця, навіть перебуваючи в іншому закладі. Спосіб демонстрації – презентація PowerPoint або Presi із застосуванням анімації.

Власне, сама екскурсія бере початок ще зі шкільного порога – біля погруддя поетеси. Юні екскурсоводи розповідають, що музей Лесі Українки заснований педагогічним колективом Ковельської загальноосвітньої школи І–ІІІ ст. № 3 до 120-річчя від дня народження поетеси у 1991 році (свідоцтво № 632 про відомчу реєстрацію музею при закладі освіти системи Міністерства освіти і науки України видане управлінням освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації 26 листопада 2004 р.).

На слайдах представлено інформацію про те, що першим керівником музею була вчитель української мови і літератури Л. І. Зима. Її справу продовжила О. О. Бенесько, а з 2009 р. – вчитель української мови Т. Я. Ярош. Також працюють три екскурсоводи, є пошукова, лекторська групи. Мета діяльності музею полягає в залученні школярів до вивчення творчості Лесі Українки, формування в учнів інтересу до краєзнавчої і пошукової роботи. У музеї систематично проводяться віртуальні екскурсії для учнів і гостей школи: «Дитячі роки Лесі Українки» (1–4 кл.), «Миті яскравого життя» (5–11 кл.), «Леся Українка і Волинь» (5–9 кл.), «Багатогранність таланту Лесі Українки» (8–11 кл.); діють виставки малюнків, плакатів за творами письменниці. Можна прослухати лекції «Ім'я свого народу ти взяла», «Виховання в сім'ї Косачів», «Нащадки роду Косачів».

Світлина представляють загальний вигляд музею – це затишна кімната, куди приходять діти, щоб «поспілкуватися» з Лесею, героями її творчості. Стенди музею розповідають про життя і творчість Лесі Українки, її дружбу з видатними сучасниками поетеси, знайомлять з атмосферою, яка панувала в сім'ї Косачів.

У музеї діють такі експозиційні розділи:

1. «Леся Українка і родина Косачів».
2. «У колі друзів».
3. «Слово, моя ти єдина зброе».
4. «Невмирущість „Лісової пісні»».
5. «В граніті та бронзі».

Відвідини віртуального музею роблять засвоєння навчального матеріалу, пов'язаного з біографією Лесі

* Презентація – в електронному доповненні до журналу на сайті ВІППО.

Українки, більш ефективним, цікавим, якісним, результативним. Застосування візуального методу навчання розширює можливості вчителя в процесі як пояснення матеріалу, так і перевірки знань.

Перший експозиційний розділ «Леся Українка і родина Косачів» ознайомлює з біографічними відомостями про родину Косачів, долею братів і сестер Лесі, особливостями перебування поетеси на Волині.

Анімаційна поява світлин – батька Петра Антоновича, матері Ольги Петрівни, дітей Михайла, Ольги, Лесі, Оксани, Миколи, Ізидори, – що супроводжується розповіддю екскурсовода, створює ефект занурення, співпереживання.

Музейні фото знайомлять відвідувачів з періодом, коли у 1879 р. Косачі переїхали до Луцька, а 1880-му – до села Колодяжне у Ковельському повіті: Петро Антонович був переведений на посаду голови Луцько-Дубенського, в 1891-му – Ковельсько-Володимир-Волинського з'їзду мирових посередників.

Як відомо, восени 1868 року П. Косач придбав у Колодяжному землю. 1882 року з Луцька у село переїхала вся родина.

Спочатку всі жили в домі, названому «великим», але через вісім років спеціально для Лесі звели «білий» будиночок, а в 1896 – «сірий», де жили її батьки, брати і сестри. Ця інформація супроводжується демонстрацією світлин.

Родина Косачів уславилася в історії не лише іменами Олени Пчілки та Лесі Українки.

Старший брат Михайло (в літературі – Михайло Обачний) – прозаїк, поет, учений-фізик, який передчасно пішов із життя, не розкривши вповні свого таланту.

Молодша сестра Лесі Ольга Косач-Кривинюк (псевдонім Олеся Зірка) – перекладачка, літописець, яка закріпила за собою моральне право стояти на сторожі та фактологічній автентичності біографічних фактів Лесиною життя.

Сестра Оксана (в майбутньому Косач-Шимановська) – четверта із шести дітей. Вона була жінкою відважною, із широкою душею, вміла співпереживати. Її скарбом був гострий розум та добре серце. Емігрувала до Праги. У 1944 році сестрам Ізидорі та Ользі дивом вдається втекти за кордон та поселитись у неї.

Ізидора (Косач-Борисова) – наймолодша Лесина сестра, прожила понад дев'яносто літ. Свято зберігала пам'ять про Лесю Українку й донесла свої незабутні враження про неї новим поколінням, для яких кожна деталь про поетесу – цілий скарб. Досі вважалася, що Ізидора була єдиною дитиною, яку мати не залучила до літературної творчості. Але її талант проявився у мемуарних нарисах про Олену Пчілку і Лесю Українку, а також про інших близьких до родини визначних людей: М. Лисенка, Л. Старицьку-Черняхівську.

Микола – наймолодший брат Лесі Українки. Господар колодяженського маєтку після смерті батьків, займався громадськими справами, мав намір виставити свою кандидатуру до Державної думи. Можливо, найяскравішою сторінкою в біографії М. П. Косача є його діяльність у Ковельській повітовій «Просвіті», одним із засновників якої він був.

До кожної з цих світлин у віртуальному, як і реальному музеї є матеріали літературних розвідок, які готували учні 10–11 кл.

Другий розділ «У колі друзів» розповідає про активну громадську діяльність Лесі Українки. На слайді розміщено фотографії, де поетеса перебуває серед дружніх їй людей. І. Франко був одним із перших, хто закріпив і схвально оцінив талант Лесі. У їхніх взаєминах були різні періоди: від щирих і дружніх, майже сімейних, до відкритої конфронтації на ґрунті розбіжностей у поглядах на майбутнє національного руху в Україні. Втім, їм вистачало сили та розуму виходити з будь-якої ситуації з гідністю, зберігати товариські стосунки та повагу одне до одного.

Про формування світогляду майбутньої поетеси екскурсоводи розповідають за такими світлинами:

– «Леся з родичами в Колодяжному: А. Б. Шимановський, П. А. Косач, Олена Пчілка, Л. Ф. Петерсон. Фото 1905 р.»;

– «Леся Українка в колі родичів і друзів. Колодяжне (ґанок «сірого» будинку), травень 1904 р.»;

– «Група українських письменників, що зібрались у Полтаві на відкритті пам'ятника І. П. Котляревському. Фото 1903 р.»;

– «Леся Українка з Оксаною Старицькою та сестрою Ольгою, 1896 р.»;

– «Леся Українка й Ольга Кобилянська. Чернівці. Фото 1901 р.»;

– «Леся Українка з братом Михайлом і Маргаритою Комаровою. Одеса. Фото 1889 р.».

Особливо поетична розповідь – про чоловіка Климентія Квітку і стосунки з Сергієм Мержинським.

Кожна світлина пов'язана з певним періодом у житті поетеси. Більш детальна розповідь може стати темою окремої екскурсії.

Третій розділ «Слово, моя ти єдина зброе»

знайомить з творчістю Лесі Українки. Поет-лірик, автор ліро-епічних поем, драматург-новатор, прозаїк, публіцист, критик – такі грані художнього таланту Лесі Українки. З її іменем в нашу літературу ввійшов письменник-громадянин, письменник-патріот, співець осяйних ідеалів людства. Так ми можемо за автографами, ілюстраціями та фотографіями дослідити творчий шлях Лесі Українки. Тут представлено копії:

– титульних сторінок перших видань збірок поезій («Думи і мрії», «Відгуки», «На крилах пісень»);

– автографів поезій;

– драматичних творів «Лісова пісня», «В катакомбах» та інших;

– обкладинок книжок «Народні мелодії. З голосу Лесі Українки», «Стародавня історія східних народів» та інших;

– ілюстрацій до творів «Біда навчить», «Надія», «Слово, чому ти не твердая криця?».

У цьому розділі також розміщено фото Варвари Дмитрук, до одруження Пиріг – простої селянки, на рік молодшої від Лесі Українки до речі, ніколи не забувала цього підкреслити. 92 роки прожила в Колодяжному, похована на сільському цвинтарі, залишила численних нащадків, які пишуться

«бабою Варкою» – подругою та служницею видатної поетеси.

Щоб передати багатогранність таланту письменниці, мало одного стенда. Але, зважаючи на невеликий простір музею, юні дослідники намагалися окреслити основні тенденції творчості Лесі Українки.

Четвертий розділ «Невмирущість „Лісової пісні”» присвячено визнанню у світі безсмертної драмифеєрії. Розкрити велич геніального твору допомагають ілюстрації до видань, сцени з балету і драматичних постановок. Емоційний ефект створює панно «Лукаш і Мавка» за ілюстрацією художника В. Касіяна. Серед експонатів – книга-картина «Лісова пісня» видавництва «KnigLi», подарована випускниками школи 2017 р.

П'ятий розділ «В граніті та бронзі» присвячено вшануванню пам'яті великої поетеси. На слайдах розміщено світлини пам'ятників Лесі Українці у Луцьку, Ковелі, Львові, Києві, Новограді-Волинському, Сурамі, погруддя у с. Колодяжне. У ході екскурсії можна ознайомитися з подробицями перебування Лесі Українки в цих місцях.

Доповнює екскурсію фото газетних вирізок з інформацією про поетесу, твори учнів, книги письменників, з якими велося листування, листи видатних людей.

У музеї діють віртуальні виставки «А скільки їй звірялося в любові» (поети Волині про Лесю Українку), «Лауреати премії імені Лесі Українки», «Магія її обличчя» (знімки, портрети, картини, присвячені Лесі Українці).

Експонати музею зібрано учнями, вчителями, колишніми випускниками та батьками школи. Серед них є й оригінальні. Це листування з лауреатами премії імені Лесі Українки, ювілейна медаль, значки.

Доповнює експозицію куточок народознавства (предмети побуту жителів сіл Скулин і Білин Ковельського району), який допомагає зрозуміти епоху, в яку жила поетеса, якими речами користувалися, який носили одяг.

Музей є творчою майстернею і лабораторією, де народжуються нові проекти, які формують сучасну освічену, духовно багату, ініціативну особистість.

Висновки. Музейна діяльність учнів школи сприяє формуванню активної життєвої позиції, розширенню світогляду й вихованню пізнавальних інтересів і здібностей у пошуковій, дослідницькій діяльності, оволодіння практичними навичками. Члени ради музею проводять тематичні дослідження, готують літературні композиції та семінари, організують конкурси читців поезії. Щороку в музеї реалізуються літературно-мистецькі проекти до дня народження Лесі Українки: «Минуще все, лиш слово не мине», «Лесина світлиця», «Статися словом пора». У дружній атмосфері проходять зустрічі в літературній кав'ярні «Звуки й барви в поезії Лесі Українки», «Мрії зламане крило», «Рідна земля виколисує свого Співця». Радою музею надано відповідні матеріали для проведення заходів з нагоди вшанування пам'яті поетеси.

Отже, за допомогою шкільного віртуального музею сучасне покоління має думати широко, мислити самостійно, вміти аналізувати події.

Література

1. Віртуальний музей міста Звягель (Новоград-Волинський). URL: <https://www.zviahel.info/>
2. Віртуальний музей. Національний музей Тараса Шевченка. URL: museumshevchenko.org.ua/page...
3. Структура та формальні моделі віртуального музею. URL: vlp.com.ua/files/12_1.pdf

УДК 94-051 (477.82)

О. В. Томаченко,

кандидат історичних наук, начальник гуманітарного відділу
Заборольської сільської ради Луцького району Волинської області

Історична пам'ять про людину: Микола Косач — знаний і незнаний

Репрезентовано життєвий досвід М. П. Косача (1884–1937 рр.). Показано, що усвідомлення особистістю власного життєвого шляху результує його суб'єктивну картину, яка може бути представлена через наповненість певними подіями. Увагу звернуто на важливу роль історичної пам'яті у зміцненні національної ідентичності та самосвідомості українського суспільства.

Ключові слова: історична пам'ять, с. Колодяжне, громадський діяч, Микола Косач, маєток.
Tomachenko O. V. Historical Memory of a Person: Mykola Kosach – Known and Unknown.

The life experience of Mykola Kosach (1884–1937) is presented. It is shown that personality's awareness of his own life path results in his subjective picture, which can be represented through the fullness of certain events. It is focused on the important role of historical memory in strengthening the national identity and self-awareness of Ukrainian society.

Key words: historical memory, Kolodiazhne, public figure, Mykola Kosach, estate.

Постановка проблеми. Для сучасного українського суспільства характерним явищем –

попри усі перешкоди на цьому шляху – залишається відродження забутих сторінок